

Spreieareal for husdyrgjødsel

Webinar 1. oktober 2020

Fylkesmannen i Vestland

19.10.2020

Plan for webinar om spreieareal

- Bakgrunn og aktuelle regelverk / krav

SPØRSMÅL

- Tilsyn
- Berekning av krav

SPØRSMÅL

- Innmarksbeite som spreieareal, gamle og nye vedtak
- Hjelpemiddel for bonden og for kommunen

SPØRSMÅL

Regelverk

Krav om spreieareal - *forskrift om organisk gjødsel § 24*

- Berre spreining av husdyrgjødsel på godkjent spreieareal
- Nok spreieareal i høve til dyretal er 4 dekar fulldyrka jord pr. gjødseldyreining (GDE)
- Kommunen kan krevje større spreieareal – alvorleg forureining
- Normalt 5 års skriftleg avtale ved leigd spreieareal og sal av husdyrgjødsel

Kva er godkjent spreieareal?

Fulldyrka og overflatedyrka jord

- Areal ikkje hentast automatisk frå PT
- Aktivt brukt til husdyrgjødsel

Anna areal td. innmarksbeite

- Godkjent av kommunen etter søknad
- Tidlegare areal godkjent av fylkesmannen

Utmarksareal kan ikkje godkjennast som spreieareal

Andre regelverk knytt til spreieareal

Forskrift om gjødselplanlegging

- Gjeld alle føretak som disponerer jordbruksareal med planteproduksjon og har rett til produksjonstilskot, § 2
- «Foretak med husdyrgjødsel / slam / anna organsik gjødsel «skal beregne forsvarlig mengde forbruk av dette for kommende vekstsesong. I gjødslingsplanen skal denne mengden fordeles på jordbruksarealet i henhold til foretakets spredeareal og slamplan.»

Brot på regelverk

Ikkje nok spreieareal i gjødslingsplanen

- = mangelfull gjødslingsplan
- Mangel etter *forskrift om gjødslingsplanlegging*

Blir ikkje brukt husdyrgjødsel på heile minimum spreieareal

- = mindre spreieareal enn minimums krav
- Mangel etter forskrift om organisk gjødsel
- Brot på krav om spreieareal, § 24

Andre regelverk med kopling til spreieareal - *forskrift om produksjonstilskot*

Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig driver eller har drevet sin virksomhet i strid med annet regelverk for jordbruksvirksomhet, kan hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes. (§ 11, første ledd)

Ved brudd på [forskrift 1. juli 1999 nr. 791](#) om gjødslingsplanlegging skal tilskuddet avkortes. (§ 11, andre ledd)

- *Ikkje eige vedtak etter forskrift om organisk gjødsel, forskrift om gjødslingsplanlegging*
- *Vedtak om avkorting - vise til paragraf det er konstantert brot, § 24*

Ein kan vente strengare krav til spreieareal i nytt gjødselregelverk

Dagens krav til spreieareal svarar til 3,5 kilo fosfor (P) per dekar og år

Delt forslag frå direktorata:

- ❑ Landbruksdirektoratet: oppretthalde system med spreieareal.
Auke kravet frå 4 til 5 daa per mjølkeku (= max. 3 kg P/daa og år)
På sikt 6 daa per mjølkeku (= max. 2,5 kg P/daa og år)
- ❑ Miljødirektoratet: regulering direkte som kilo fosfor per dekar:
Nedtrapping: først max. 2,4 kg P/daa og år,
deretter max. 2,1 kg P/daa og år
inkludert mineralgjødsel mm.

(Krav i Sverige i dag for organisk gjødsel: 2,2 kg P/daa og år

Framleis uavklart tidsplan for nytt gjødselregelverk

- [Forslag levert frå Landbruksdirektoratet, Mattilsynet og Miljødirektoratet i 2018](#) (mars, mai og okt)
- No: avklaringar mellom Landbruks- og matdept., Klima- og miljødept. og Helse- og omsorgsdept.
- Vil deretter komme på høyring

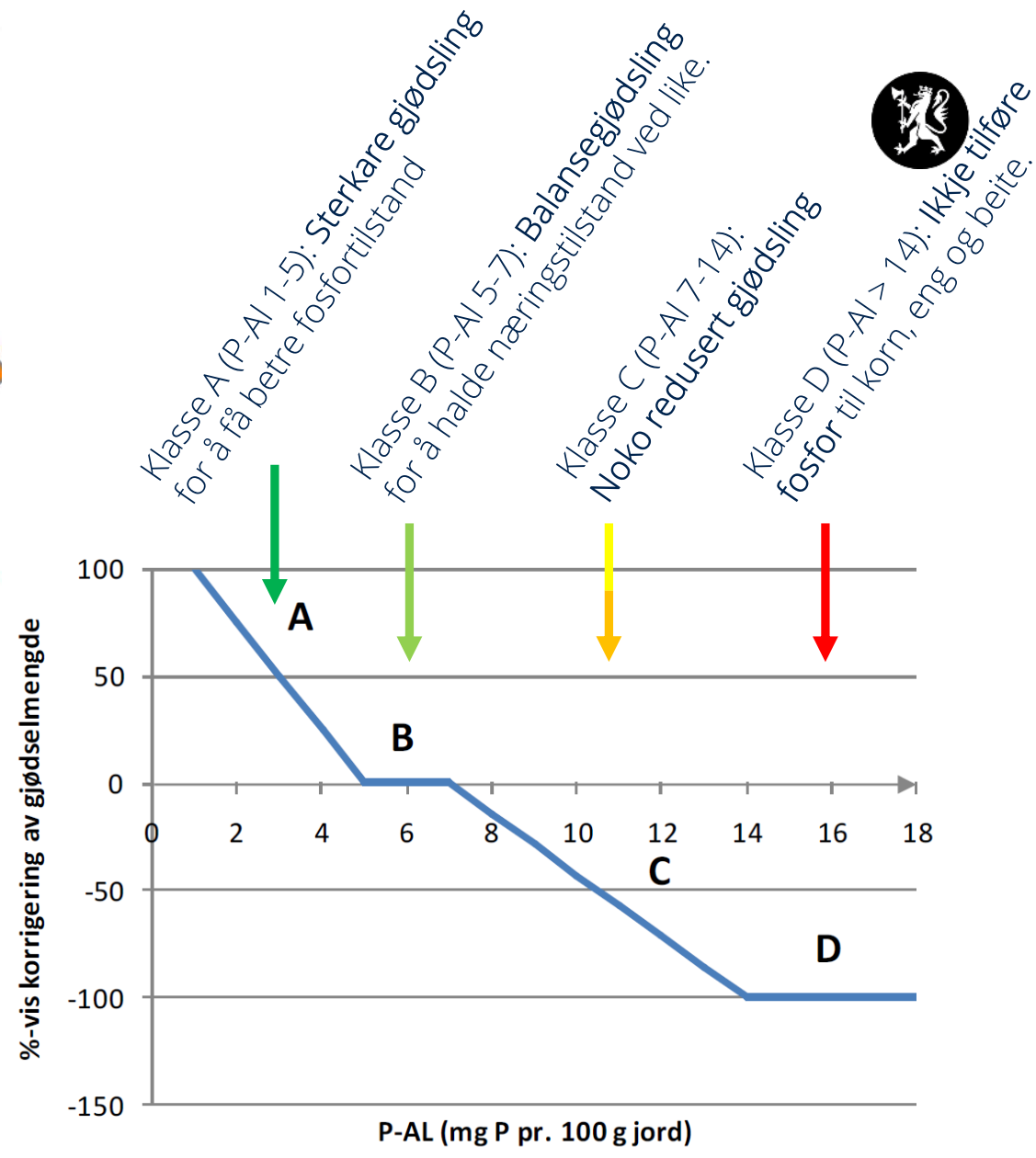
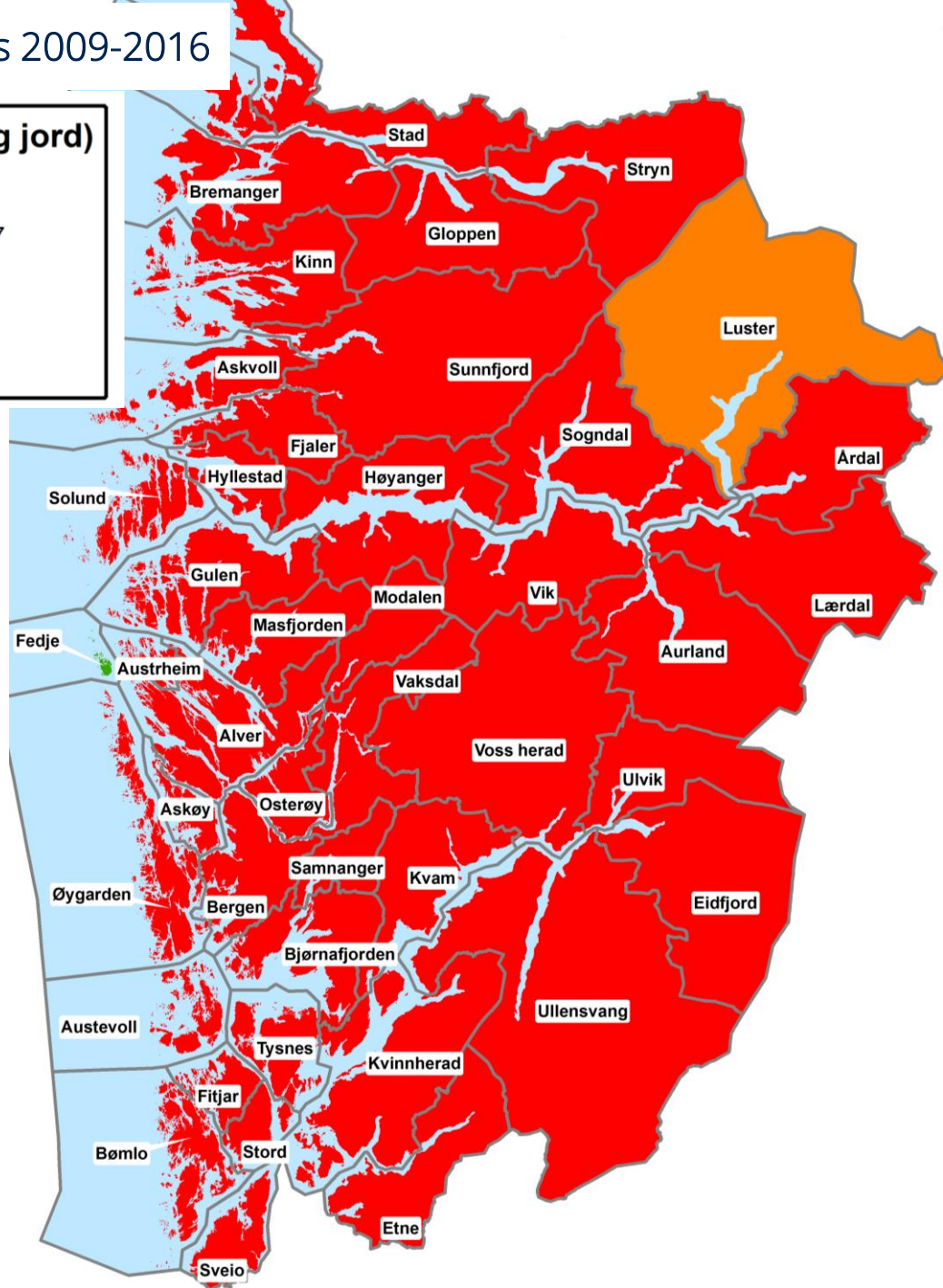
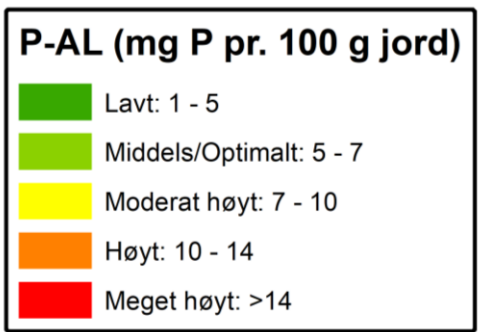
Kvifor krav til spreieareal

- Førebygge forureiningsmessige ulemper ved bruk av organisk gjødsel
- Førebygge helsemessige og hygieniske ulemper ved bruk av organisk gjødsel
- Legge til rette for at organisk gjødsel kan utnyttast som ressurs
- Bidra til miljøforsvarleg forvaltning av jordsmonnet
- Ivareta omsyn til biologisk mangfald

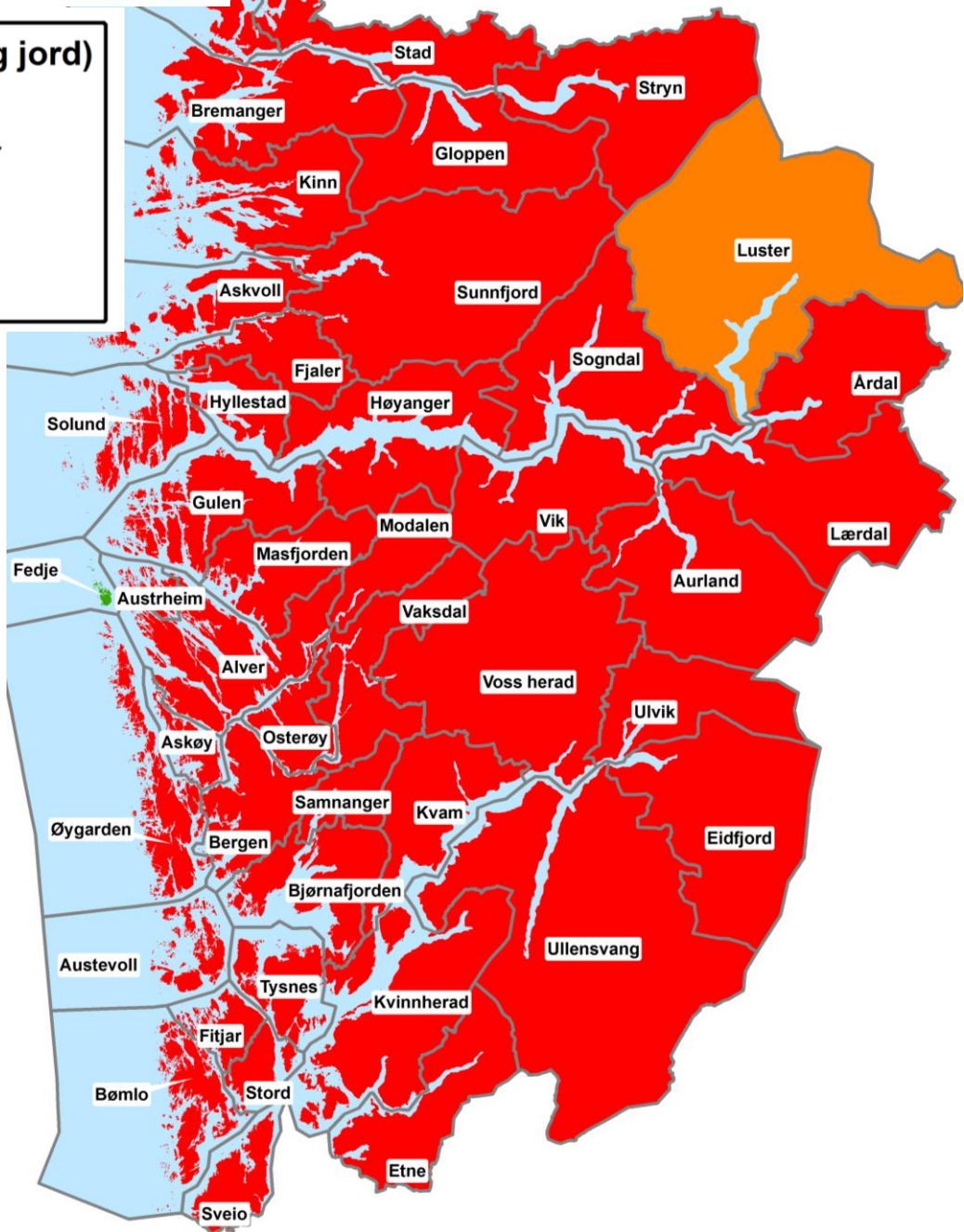
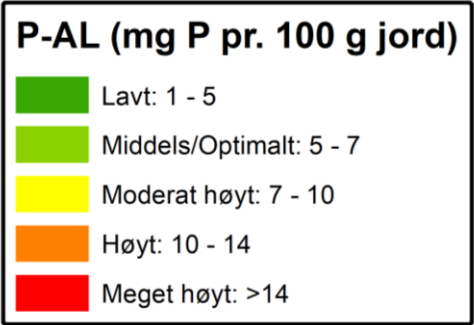
Utdrag frå *forskrift om organisk gjødsel* § 1 Formål

- Husdyrgjødsla spreidd på areal der ho ikkje gjer skade
- Bruke husdyrgjødsla på så store areal at det ikkje blir overgjødsling

Jordas fosforstatus 2009-2016

Korreksjon av fosforbehov for korn, oljevekstar, eng og beite (Nibio gjødslingshandbok)

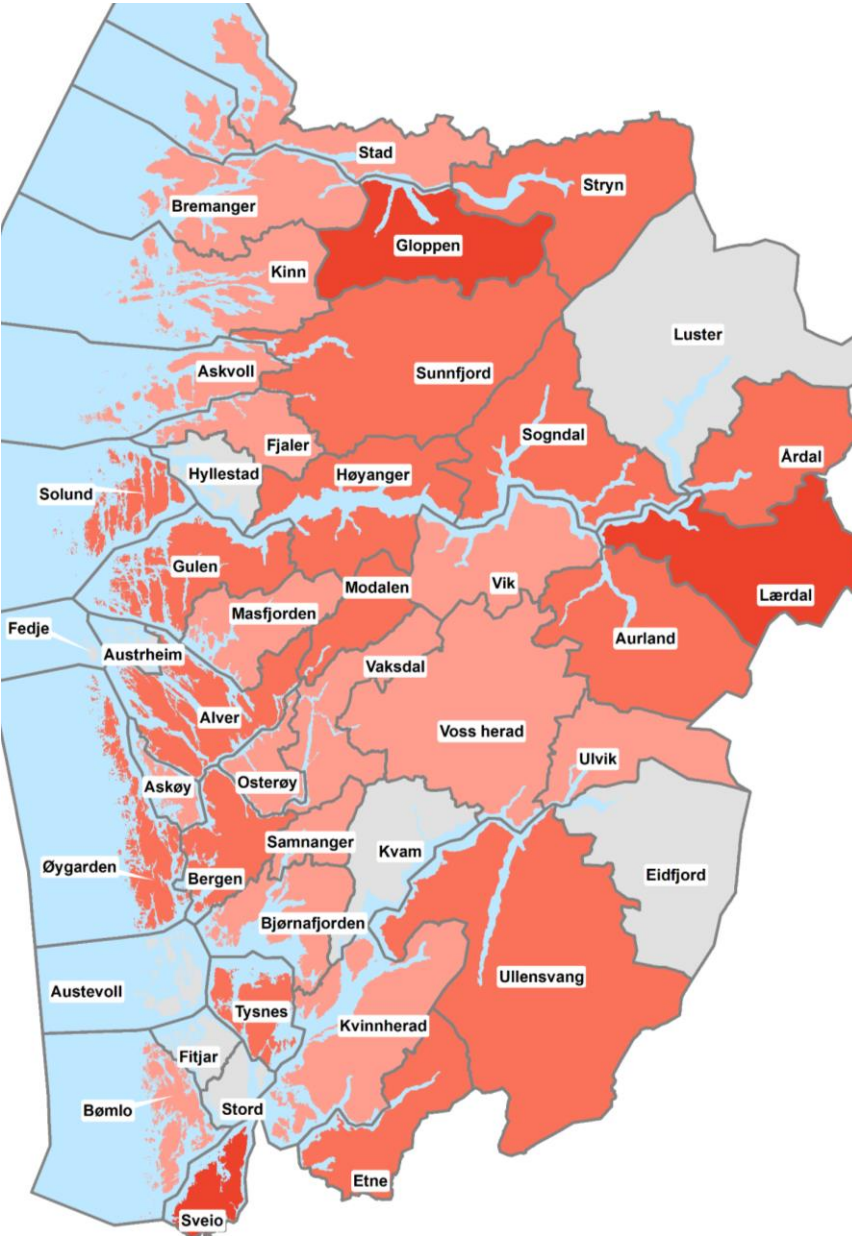

Meget høyt fosforinnhald i jorda i Vestland

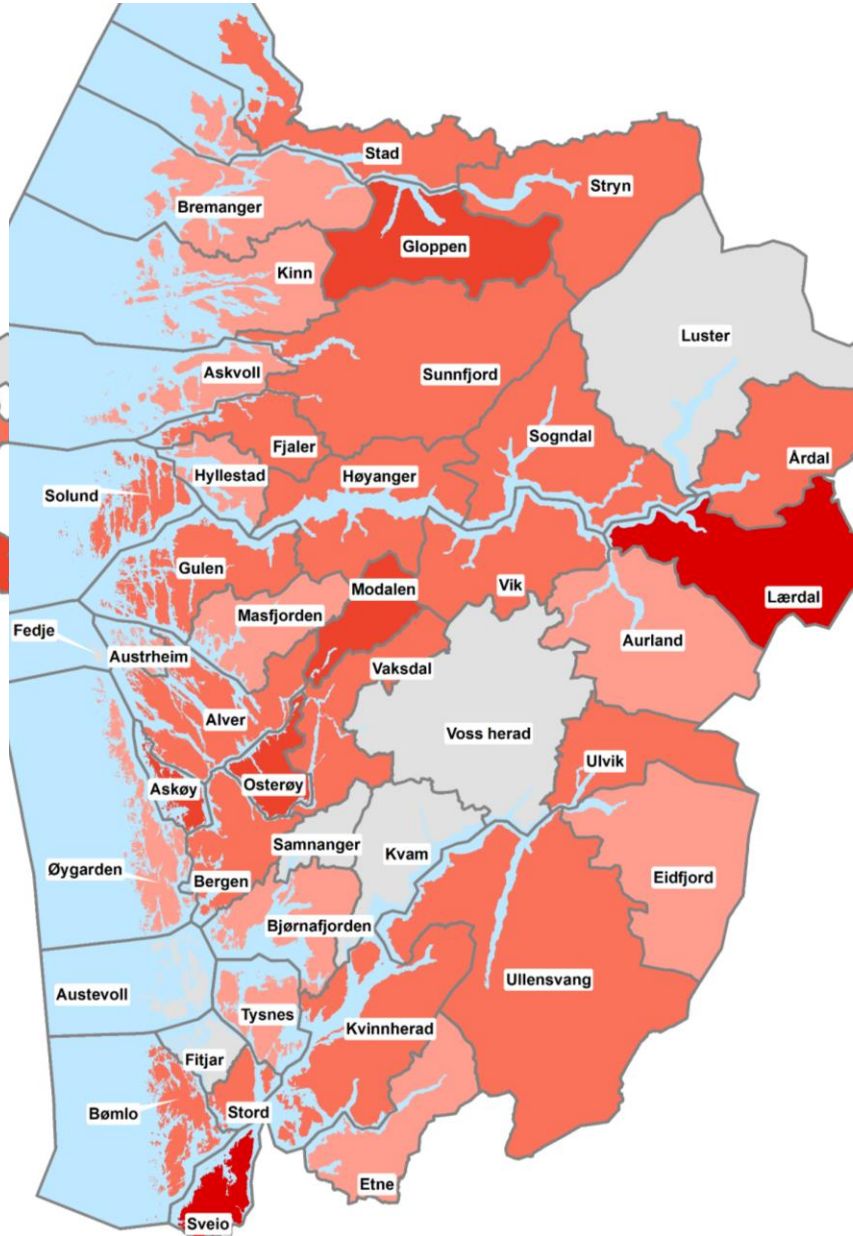
Ein rår til å ikkje tilføre fosfor til eng og beite.
 Nær all bruk av husdyrgjødsel er ein kompromissløyting.
 Ekstra viktig å fordele husdyrgjødsla godt = å bruke spreiearealet!

Jordas fosforstatus, over tid og mellom kommunar

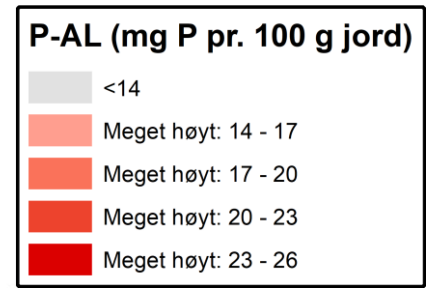
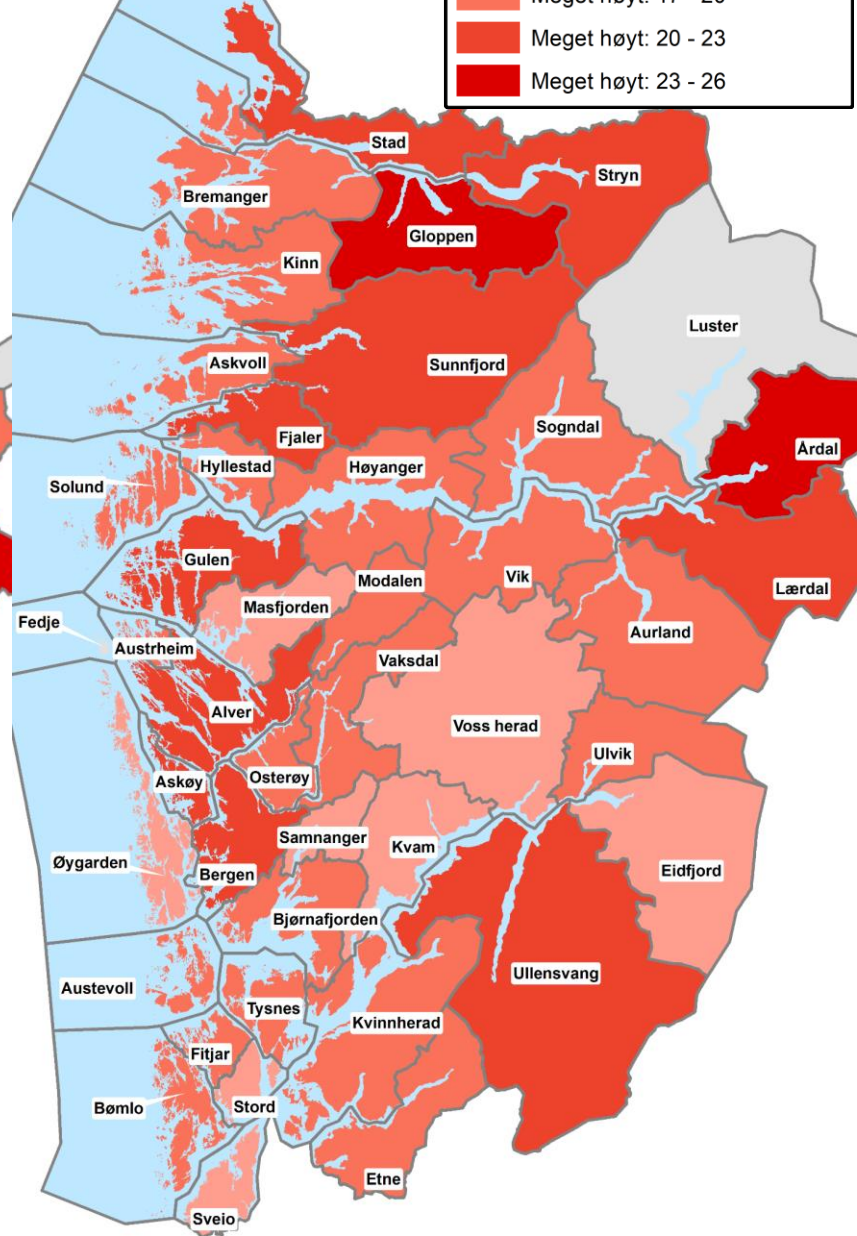
1988 - 1998

1999 - 2008

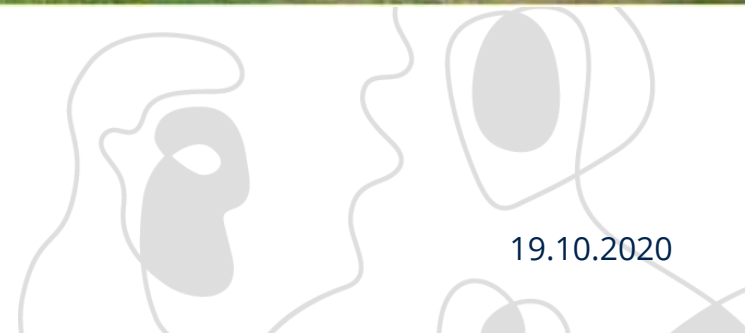
2009 - 2016

Spørsmål

Fylkesmannen i Vestland

19.10.2020

Kven gjer kva

- ✓ Bonden har ansvar for å følgje regelverket
- ✓ Norsk landbruksrådgiving (NLR) m.fl. gir råd
- ✓ Kommunen fører tilsyn med at krava blir følgt, og gjer tiltak for å rette tilhøve i strid med forskrifta
- ✓ Fylkesmannen:
  - ✓ er klageinstans
  - ✓ har generell rådgjevingsrolle for kommunane ang landbruk
  - ✓ fører tilsyn med korleis kommunane forvaltar regelverk knytt til forureining frå landbruket

*Jmf forskrift om organisk gjødsel §§ 29-36
og forureiningslova § 48a*

Tips til tilsyn (1)

Avklaringar

Tilsyn på kva føretak: Vurdere risiko
(t.d. mykje gjødsel, leigeareal langt unna, nær vassdrag, sårbart vassdrag)

1. Kor blir husdyrgjødsla spreidd
Gjødslingsplan, noteringar, munnleg info – NB synfaringsrapport
2. Kor mykje godkjent spreieareal utgjer dette
Nok spreieareal i høve til behov?
3. Blir gjødsel levert til andre?
Skriftleg avtale / kvittering må kunne laggast fram
4. Spreiing på areal som ikkje er godkjent
som spreieareal?
5. Gir bruken av spreiearealet fare for forureining?
Er det behov for ny vurdering av godkjenning av spreieareal?
Er det i tillegg behov for oppfølging av ein forureining?

Tips til tilsyn (2)

Oppfølging spreieareal

Konklusjon ang spreieareal
i medhald av *forskrift om organisk gjødsel § 24*

Oppfølging dersom behov, vurdere:

- **Pålegg** om å rette tilhøve
i medhald av forskrift om organisk gjødsel § 32
- **Tvangsgebyr** for å få gjennomført krav:
i medhald av forskrift om organisk gjødsel § 32 og forureiningslova § 73 eller jordlova § 20
- **Avkorting** i produksjonstilskot
i medhald av forskrift om produksjonstilskot mv. i jordbruket § 11

**Generell rettleiing!
Kommunen må vurdere!**

Dersom ulovleg forureining i tillegg:

Konklusjon ang forureining
i medhald av forureiningslova §§ 7-8

Oppfølging dersom behov, vurdere m.a:

- **Pålegg** om å rette tilhøve
forureiningslova § 7 (eller avfall: § 37)
- **Tvangsmulkt** for å få gjennomført krav:
forureiningslova § 73
- **Avkorting** i produksjonstilskot
forskrift om produksjonstilskot mv. i jordbruket § 11
- **Overtredelsesgebyr**
forureiningslova § 80
- **Melde til politiet / krevje påtale**
forureiningslova § 78

Pålegg må bli varsla

Vedtak med pålegg er eit enkeltvedtak

- Kommunen må varsle om pålegg som kan komme, før pålegg blir gitt
- Kommunen må varsle om at tvangsgebyr er under vurdering og pårekneleg

Jmf saksførebuing, vedtak og klage i forvaltingslova

Spreddeareal (Forskrift organisk gjødsel - FOR-2003-07-04-951) i

på foretaket:

Kommune

Gnr.	Bnr.	Navn	Postnr.	Poststed

Dyr	Kode	Type	Faktor	1. mars	1. okt	GDE
Hester	115	Hester, under 3 år (i avl eller ikke)	2			
	116	Hester, 3 år og eldre (i avl eller ikke)	2			
	193	Hester i pensjon i beitesesongen	2			
Storfe	120	Melkekyr, kalva i de siste 15 måneder	1			
	120	Melkekyr (bevaringsrase), kalva siste 18 mnd	1	20	18	19,0
	121	Ammekyr, kalvet de siste 15 måneder	1,5			
	121	Ammekyr (bevaringsrase), kalva siste 18 mnd	1,5			
	119	Øvrige storfe	3	40	20	10,0
Sauer	145	Søyer, født i fjor eller tidligere	7			
	146	Værer, født i fjor eller tidligere	7			
Geiter	139	Melkesau, født i fjor eller tidligere	7			
	140	Melkegeiter	7			
	142	Ammegeiter	7			
Griser	144	Bukker og ungdyr (inkl. kje)	7			
	155	Avlspurker, minst ett kull	Fytase	Ja	3	
	156	Råner i avl	Fytase	Ja	3	
	157	Slaktegriser, minst 20 kg	Fytase	Ja	20	
	157	Griser til avlsdyr, 20-50 kg	Fytase	Ja	20	
	184	Slakta gris	Fytase	Ja	20	
Fjørfe	158-159	Ungpurker/råner >50 kg/>15 uker, avl			8	
	160	Verpehøner, 20 uker og eldre	Fytase	Ja	100	
	175	Livkylling, påsatt til verpehøns	Fytase	Ja	690	
	176	Slaktekyllinger (egne avregning)	Fytase	Ja	1750	
	168	Avlsdyr ender og kalkuner			40	
	168	Avlsdyr gjess			20	
	174	Slakteender			300	
	174	Slaktekalkuner			240	
Pels	174	Slaktegjess			150	
	170	Minktisper			40	
	171	Revetisper			25	

Brutto GDE: 29,0

Oppsummering 28.09.20

GDE	Brutto GDE	+ Kjøp	- Salg	Red. beite	Netto GDE
	29,0	-	-	3,7	25,3

Areal	Arealbehov	101,1	Det gjenstår 8,9 daa spredeareal		
	Spredeareal	110,0			

Kommentar

Reduksjon beitepraksis

DYR PÅ BEITE	Faktor	Ant. dyr	Ant uker	GDE
Melkeku: ute dag og natt	0,019	15	8	2,3
Melkeku: ute kun dag	0,010			-
Ungdyr	0,006	20	12	1,4
Ammekyr	0,013			-
Hest	0,010			-
Vinterføra sau eller geit	0,003			-
Red. kontraktprod. egg	0,000083			-
Sum GDE reduksjon på beite				3,7

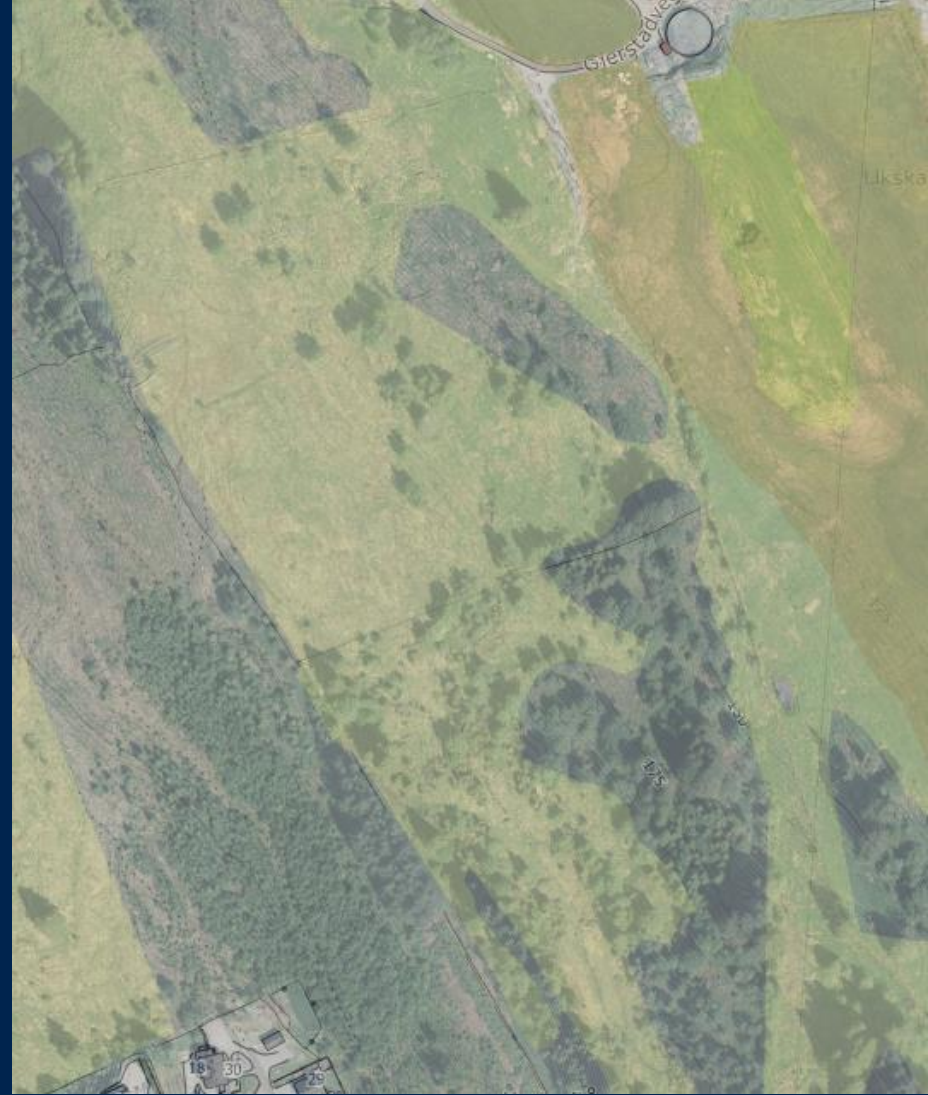
Salg / kjøp husdyrgjødsel (m³)

DYRESLAG	Faktor	Salg (m ³)	Salg GDE	Kjøp (m ³)	Kjøp GDE
Melkeku	0,05		-		-
Ungdyr	0,05		-		-
Hest	0,05		-		-
Svin	0,08		-		-
Sau	0,07		-		-
Geit	0,07		-		-
Fjørfe TS < 33%	0,16		-		-
Fjørfe TS > 33%	0,36		-		-
Pelsdyr	0,20		-		-
Sum salg/kjøp		Salg	-	Kjøp	-

Spreddeareal

Eierforhold	Dyrka jord	Overflate-dyrka	Omregnet		Sum
			Beite	Frukth. oa	
Egen gård	90	20			110
Leid gård 1					-
Leid gård 2					-
Leid gård 3					-
Sum	90	20	-	-	110

Spørsmål

Fylkesmannen i Vestland

19.10.2020

Gamle godkjenningar av innmarksbeite som spreieareal (1)

- ✓ Godkjenningsvedtaket må kunne framskaffast
  - Har ikkje betydning om det er vedtak frå kommunen eller Fylkesmannen, eller etter kva versjon av forskrifta.
  - Har ikkje betydning om godkjenninga blei gitt til eit anna føretak.

- ✓ Eit vedtak er gjeldande for det aktuelle arealet fram til:
  - A. Vilkår som følgjer direkte av forskrifta er ikkje lenger er oppfylt
  - B. Eventuelle vilkår i godkjenningsvedtaket ikkje lenger er oppfylt
  - C. Oppheving i form av nytt vedtak ved kommunen

Det er lov å spreie husdyrgjødsel på det arealet der godkjenninga framleis er gjeldande.

Gamle godkjenningar (2)

Gjeld berre for areal som framleis fyller vilkåra i *forskrift om organisk gjødsel*

- Gjeld ikkje utmark «*Utmarksareal kan ikke godkjennes som spredeareal.*»
Gamal godkjenning gjeld ikkje areal som i dag er klassifisert som utmark, sjølv om det var innmarksbeite tidlegare.
  - Gjeld ikkje bebygd areal
-
- Er ikkje nødvendig med nytt vedtak.
  - Er ikkje lov å spreie husdyrgjødsel på desse areala, sjølv om dei er inkludert i tidlegare godkjenning.

Gamle godkjenningar (3)

Gjeld berre for areal som framleis fyller vilkåra i *forskrift om organisk gjødsel*

- Godkjenninga gjeld likevel framleis for resten av arealet
  - Er lov å spreie husdyrgjødsel på resten av arealet
  - Gamal berekning av tal daa spreieareal:
    - Må bli gjort på ny dersom endringar av betydning i terrenget/felt
    - Framleis gjeldande dersom det berre er endra kartfesting

Gamle godkjenningar (4)

Oppheving av tidlegare godkjenningsvedtak

Dersom ny kunnskap om forureining, eller ny vurdering av risiko:

Kommunen kan oppheve gamal godkjenning:

- ✓ Må vere heimla i *forvaltingslova* § 35
(Omgjering av vedtak utan klage: forvaltingsrettslege reglar)
- ✓ Nytt vedtak med nye krav eller omgjering av vedtak er å sjå på som ei oppheving
- ✓ Opphevinga er til skade / ulempe for den det gjeld, og må vere grunngitt
- ✓ Enkeltvedtak med klagerett (skal varslast)

Kva gjer ein når ein manglar spreieareal

- Husdyrgjødsel på eigne areal med fulldyrka og overflatedyrka jord som ikkje er spreieareal i dag
- Søknad om godkjenning av innmarksbeite som spreieareal, og bruke til spreining av husdyrgjødsel
- Få fatt i meir areal og bruke til spreining av husdyrgjødsel
- Leige spreieareal (utan å disponere det i PT)
- Leverer gjødsel til andre, må dokumenterast
- Redusere dyretal

Godkjenning av innmarksbeite som spreieareal

- Kommunen mottek ein søknad med kart
- Brutto areal av markslaget i AR5, søknad PT 50 dekar
- Fråtrekk (elv, kraftledning, offentleg veg, berg, mm.) 10 dekar
- = Nettoareal 40 dekar
- Lågare produksjon og mindre næringsbehov
- Omregningsfaktor 0,4-0,6
- Godkjent spreieareal 40 dekar * 05 20 dekar
- Gjødsla fordelt på nettoarealet

Aktuelle skjema og malar

- Skjema for å berekne krav til spreieareal
- Søknad om godkjenning av spreieareal
NB: vedlegg: kart + skjema med dyr/beiting/gjødsel/areal
- Avtale om spreiring av husdyrgjødsel
- Kvittering for levert husdyrgjødsel
- Vil jobbe for digitalt kart nasjonalt

Spreieareal for husdyrgjødsel

Spreiing av husdyrgjødsel (Foto: Norsk Landbruksrådgiving)

Det er berre lov til å spreie husdyrgjødsel på godkjent spreieareal, og det må vera nok spreieareal i høve til dyretalet. Her finn du diverse skjema og malar for spreieareal og bruk av husdyrgjødsel.

Publisert 16.04.2019, Sist endra 28.08.2020

På fulldyrka jord og overflatedyrka jord har ein lov å spreie husdyrgjødsel utan godkjenning, men fulldyrka og overflatedyrka jord er berre ein del av spreiearealet dersom det faktisk blir spreidd husdyrgjødsel på arealet. Dersom ein vil spreie husdyrgjødsel på innmarksbeite, må kommunen godkjenne arealet på førehand.

Føretak med høg produksjon i høve til arealgrunnlaget vil ofte ha for lite spreieareal dersom ein ikkje gjer tiltak. Dette gjeld til dømes mjølkeproduksjon med mykje innkjøpt fôr, grisehald og fjørfehald.

All enga er ikkje nødvendigvis spreieareal

Dersom leigejorda ligg så langt unna at ein normalt ikkje spreier husdyrgjødsel på staden, så er dette arealet ikkje del av spreiearealet til føretaket. Berre areal som i praksis blir brukt til spreiring av husdyrgjødsel og som er i produksjon kan bli godkjent som spreieareal.

Spreiearealet for eit føretak blir dermed den delen av fulldyrka og overflatedyrka jord der ein

Kontaktpersonar

[Odd Ivar Kalland](#)
Tlf: 57 64 30 69

[Øyvind Vatshelle](#)
Tlf: 55 57 21 78

Lenker

[Handbok for godkjenning av innmarksbeite som spreieareal](#)

[Forskrift om gjødselvare mv. av organisk opphav](#)

Dokument

↓ [Søknad om godkjenning av spreieareal for husdyrgjødsel \(word\)](#)

↓ [Søknad om godkjenning av spreieareal for husdyrgjødsel \(pdf\)](#)

↓ [Skjema for dyr, beiting, gjødsel og spreieareal i foretaket \(excel\)](#)

↓ [Skjema for dyr, beiting, gjødsel og spreieareal i foretaket \(pdf\)](#)

↓ [Søknad om dispensasjon for å gjødsle med husdyrgjødsel ved opparbeiding av innmarksbeite \(word\)](#)

Spørsmål

Fylkesmannen i Vestland

19.10.2020